

УДК [376-056.264-053.4:316.362]:004.77

DOI 10.32626/2413-2578.2019-13.92-100

А.В. Король
akorolin@gmail.com

ЛОГОПЕДИЧНИЙ СУПРОВІД СІМЕЙ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Відомості про автора: Король Альона, асистент кафедри дошкільної та початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Вінниця, Україна. У колі наукових інтересів: організація взаємодії логопеда з батьками, педагогами та громадськістю із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій та дистанційно-інтерактивних форм роботи; логопедичний супровід сімей, в яких виховуються діти з порушеннями мовлення. E-mail: akorolin@gmail.com

Contact: Korol Alona, assistant, Department of Preschool and Primary Education, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine. Academic interests: cooperation between speech therapist, parents, educators (tutors, teachers, psychologists, professors, medical staff) and the public with the use of information and communication technologies and remote-interactive forms of work; logopedic support of families which bring up a children with speech disorders. E-mail: akorolin@gmail.com

Відомості про наявність друкованих статей: Король А.В. Дистанційно-інтерактивні форми взаємодії логопеда з педагогами та батьками як умова підвищення результативності корекційно-розвиткового процесу / А.В. Король // Молодий вчений. – 2018. – № 5.2 (57.2), травень. – С. 54-57.

Король А.В. Логопедичний супровід сімей засобами інформаційно-комунікаційних технологій. У статті показано значення інформаційно-комунікаційних технологій в логопедичній роботі як засобу підвищення ефективності логопедичного супроводу сімей, в яких виховуються діти з порушеннями мовлення. З'ясовано, що розширити можливості традиційної взаємодії логопеда з батьками допоможуть сучасні дистанційно-інтерактивні форми роботи. Встановлено, що інформаційно-комунікаційні технології здатні забезпечити інформатизацію та високу ефективність логопедичного супроводу. Визначено можливості та засоби для досягнення активної взаємодії логопеда з батьками, що сприятимуть здійсненню контролю, координації та утримання на необхідному рівні зворотного зв'язку з батьками з

метою підвищення ефективності логопедичного супроводу сімей, в яких виховуються діти з порушеннями мовлення. Запропоновані дистанційно-інтерактивні форми роботи із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій дозволяють проектувати нові педагогічні технології, що сприяють підвищенню ефективності логопедичного супроводу сімей, в яких виховуються діти з порушеннями мовлення з метою попередження й корекції порушень мовлення різної етіології, а також підвищення результативності корекційно-розвиткового процесу.

Ключові слова: взаємодія з батьками, корекційний процес, інформаційно-комунікаційні технології, дистанційно-інтерактивні форми роботи, логопедичний супровід сім'ї, порушення мовлення.

Король А. В. Логопедическое сопровождение семей средствами информационно-коммуникационных технологий. В статье показано значение информационно-коммуникационных технологий в логопедической работе как средства повышения эффективности логопедического сопровождения семей, в которых воспитываются дети с нарушениями речи. Установлено, что информационно-коммуникационные технологии способны обеспечить информатизацию и высокую эффективность логопедического сопровождения. Выяснено, что расширить возможности традиционного взаимодействия логопеда с родителями помогут современные дистанционно-интерактивные формы работы с ними. Определены возможности и средства для достижения активного взаимодействия логопеда с родителями, способствующие осуществлению контроля, координации и удержания на необходимом уровне обратной связи с родителями с целью повышения эффективности логопедического сопровождения семей, в которых воспитываются дети с нарушениями речи. Предложенные дистанционно-интерактивные формы работы с применением информационно-коммуникационных технологий позволяют проектировать новые педагогические технологии, способствующие повышению эффективности логопедического сопровождения семей, в которых воспитываются дети с нарушениями речи с целью предупреждения и коррекции нарушений речи различной этиологии, а также повышения результативности коррекционно-развивающего процесса.

Ключевые слова: взаимодействие с родителями, коррекционный процесс, информационно-коммуникационные технологии, дистанционно-интерактивные формы работы, логопедическое сопровождение семьи, нарушения речи.

Korol A.V. Logopedical support of families by means of information and communication technologies. The article shows the importance of information and communication technologies in logopedic work as a means of improving the effectiveness of logopedic support of families which bring up a children with speech disorders. It was established that information and communication technologies can provide informatization

and high efficiency of logopedic support. It was found out that the modern remote-interactive forms of work will help to expand the possibilities of traditional interaction between speech therapist and parents. The possibilities and means for reaching of active interaction between speech therapist and parents were determined. They will contribute to the control, coordination and maintenance at the necessary level of feedback with parents in order to increase the effectiveness of logopedic support of families which bring up children with speech disorders. The remote-interactive forms of work with the use of information and communication technologies can be used to design new pedagogical technologies that increase the effectiveness of logopedic support of families which bring up a children with speech disorders to prevent and correct speech disorders of different etiologies, as well as to improve the correctional process.

Keywords: cooperation with parents, correction process, information and communication technologies, remote-interactive forms of work, logopedic support, speech disorders.

Постановка проблеми. Важлива роль у формуванні особистості дитини, зокрема у розвитку її мовлення, належить сім'ї. Упродовж останнього десятиліття спостерігається значне збільшення кількості дітей з мовленнєвими порушеннями первинного та вторинного генезу. Особливе значення для успішності подолання мовленнєвих порушень, а також їх профілактики є співпраця логопеда та батьків. Одним із вагомих завдань сучасної спеціальної освіти є налагодження взаємодії логопеда й сімей, в яких виховуються діти раннього та дошкільного віку. Вважаємо доцільним виокремлення поняття «логопедичний супровід» у контексті неперервного, комплексного корекційно-логопедичного впливу в межах тріади «дитина-логопед-сім'я» [1].

Відзначимо, що сучасний ритм життя звужує спілкування батьків з дитиною до мінімуму, а це негативно позначається як на розвитку, навчанні та вихованні дітей з мовленнєвими порушеннями, так і на результативності корекційно-розвиткового процесу, що здійснюють логопеди. Батьки бувають часто зайняті та не завжди присутні на періодичних очних консультаціях, батьківських зборах, групових та індивідуальних логопедичних заняттях, де можуть ознайомитися з основними засобами, методами та прийомами попередження та корекції мовленнєвих порушень у дітей. До того ж, батьки здебільшого виявляють недостатній рівень мотивації та педагогічної освіченості, що перешкоджає своєчасному початку корекційних занять, знижує їх динаміку та ефективність, обмежує можливість включення сім'ї в корекційно-розвитковий процес.

Актуальність досліджуваної проблеми обумовлено певними суперечностями між традиційним підходом до взаємодії логопеда з батьками (традиційні індивідуальні, групові, колективні та масові форми роботи) і практичною потребою в інноваційних засобах з метою

організації та здійснення ефективного логопедичного супроводу сімей, в яких виховуються діти з мовленнєвими порушеннями. Одним з інноваційних та перспективних підходів до організації та здійснення логопедичного супроводу сімей вважаємо впровадження дистанційно-інтерактивних форм роботи із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над проблемою співпраці логопеда з батьками дітей з мовленнєвими порушеннями працювали багато науковців, зокрема Н. Азовська, Т. Кірієнко, В. Кисличенко, С. Конопляста, Р. Кравченко, С. Миронова, Р. Левіна, О. Мастюкова, К. Оленич, Ю. Рібцун, В. Селіванова, Т. Філічова, Г. Чиркіна та ін. Упродовж останніх років вивчення взаємодії логопеда та сім'ї здійснювалось переважно з організаційних позицій, що формувало одностороннє уявлення та гальмувало розуміння глибини проблеми. На сучасному етапі включення батьків у корекційно-розвитковий процес збулось до обмежених традиційних форм роботи логопеда з батьками у процесі корекції мовленнєвих порушень.

Завдання включення батьків у процес логокорекційної роботи вирішуються у межах концепції супроводу як нового напрямку у наданні допомоги дітям та їх оточенню, що почала активно розроблятися з середини 90-х років минулого століття. Теоретичні й практичні аспекти логопедичного супроводу сім'ї, в якій виховується дитина з порушеннями мовлення, відображені в дослідженнях В. Кисличенко. Логопедичний супровід розглядається як цілеспрямована, послідовна, неперервна дія, найбільш важливою складовою якої є системна, узгоджена робота логопеда та сім'ї дитини. Основним фактором інтенсифікації логопедичної допомоги дитині з порушеннями мовлення вважається взаємодія у логокорекційній роботі батьків та логопеда із застосуванням як традиційно сталих форм роботи з батьками у системі дошкільної освіти, так і розробленої автором програми логопедичного супроводу сім'ї, яка охоплює такі форми роботи, як-от: логошколи та логопрактикум для батьків, інтерактивні заняття, логодискусії, ігрові тренінги, логолекції, консультування тощо [1].

Вважаємо, що розширити можливості традиційної взаємодії з батьками допоможуть інноваційні дистанційно-інтерактивні форми роботи з використанням ІКТ. Такий систематичний, цілеспрямований, неперервний дистанційно-інтерактивний логопедичний супровід сімей покликаний підвищити ефективність впливу на свідомість батьків з метою попередження та подолання мовленнєвих порушень у дітей, а також підвищення результативності корекційно-розвиткового процесу [2].

Загальні проблеми інформатизації освітньої галузі відображено в роботах вітчизняних дослідників: В. Бикова, Р. Гуревича, А. Гуржія, Л. Карташової, Т. Коваль, В. Лапінського, О. Ляшенка, Н. Морзе, С. Ракова, О. Співаковського, О. Спіріна та інших. Проблеми вивчення й корекції мовленнєвих порушень у дітей і використання ІКТ в

спеціальній педагогіці як в аспекті теоретичного аналізу, так і в аспекті розгляду практичних прийомів застосування цих засобів відображено в працях О. Качуровської, Т. Королевської, О. Кукушкіної, О. Легкого, С. Миронової, І. Холковської, М. Шеремет та ін.

Слід зазначити, що накопичено певний досвід в дослідженнях проблеми взаємодії з батьками через інтегрування інформаційно-комунікаційних та інтерактивних технологій в освітній процес (В. Краєвський, О. Свириденко, О. Цимбалюк, О. Стойко, О. Кравчина, А. Коломієць, Г. Беленька, Н. Кудикіна, Л. Дерев'яно), але в цілому тема не є вивченою. Зазначене обумовило необхідність наукового обґрунтування, розробки та впровадження дистанційно-інтерактивних форм роботи із застосуванням ІКТ під час організації та здійснення логопедичного супроводу сімей.

Мета статті – обґрунтувати переваги та розкрити особливості дистанційно-інтерактивних форм роботи логопеда із застосуванням сучасних ІКТ для ефективного здійснення логопедичного супроводу сімей, в яких виховуються діти з порушеннями мовлення.

Виклад основного матеріалу. Досвід логопедів-практиків та зазначені напрацювання вчених свідчать, що успіх корекційно-розвиткового процесу багато в чому визначається тим, наскільки чітко організована співпраця логопеда та батьків. На сьогодні сформувалися сталі форми роботи логопедів із родинами дітей, які мають порушення мовлення, що в дошкільній педагогіці прийнято вважати традиційними. Умовно визначають основні форми роботи логопеда з батьками [4]:

- індивідуальні (полягають в роботі логопеда з батьками однієї дитини: бесіди, консультації, проведення заняття з батьками та дитиною, батьківські п'ятихвилинки, анкетування, домашня бібліотека, записки-рекомендації, зошит для домашніх завдань тощо);

- групові (проводяться з батьками дітей окремої групи: тренінги, групові вправи, підгрупові та фронтальні заняття, оформлення папок-пересувок та стендів для батьків, створення бібліотеки спеціальної логопедичної та дитячої літератури, ігротек, скриньок запитань, проведення анкетування, батьківських зборів, вечорів запитань та відповідей);

- колективні (представлені в декількох видах: батьківські збори, консультації, семінари, конференції, фронтальні відкриті заняття, виставка посібників, бібліотека ігор та вправ, відеотека, свята на мовленнєву тематику, дні відкритих дверей, анкетування, круглі столи);

- масові (проводяться з батьками та дітьми всього закладу дошкільної освіти: підготовка, організація та участі у святах, вікторинах, іграх-розвагах, вечорах дозвілля, семінарах-практикумах, виїзних засіданнях, лекторіях за участю практичних психологів, працівників соціальних служб, медиків, науковців).

Як свідчить досвід, такі усталені форми роботи є епізодичними і, як показує досвід, недостатньо ефективними. До того ж часто поза увагою залишаються родини з дітьми раннього віку, а також родини,

діти яких не відвідують заклади дошкільної освіти або ж перейшли у початкову школу. Стрімкий розвиток науково-технічного прогресу диктує необхідність застосування інформаційно-комунікаційних технологій та впровадження новітніх дистанційно-інтерактивних форм співпраці логопеда з батьками дітей раннього та дошкільного віку.

Дистанційно-інтерактивні форми роботи є найбільш адекватною відповіддю на виклики сьогодення. За наявності сучасних інформаційно-комунікаційних технологій вони стають зручними, доступними та розглядаються як постійний, безперервний процес, який відбувається у вільний час, у комфортних умовах.

Дистанційно-інтерактивну взаємодію з батьками від традиційних форм співпраці відрізняють такі характерні риси:

- охоплення (спілкування через застосування ІКТ один з одним та зі спеціалістами через одночасний доступ до різних джерел інформації);

- гнучкість (можливість отримувати та обмінюватись інформацією в зручний час, у зручному для себе темпі й місці, при цьому час для взаємодії та співпраці не регламентується);

- економічність (ефективне використання площ, технічних та транспортних засобів; мультидоступ до інформації знижує витрати на підготовку, організацію та реалізацію просвітницької діяльності та корекційно-розвиткового процесу);

- модульність (створення можливості із набору незалежних просвітницьких напрямків обирати найбільш актуальний, той, що відповідає індивідуальним або груповим потребам);

- технологічність (використання в логокорекційному процесі новітніх досягнень інформаційно-комунікаційних технологій);

- паралельність (паралельна із професійною діяльністю взаємодія);

- соціальна рівноправність (створення рівних можливостей для отримання інформації незалежно від стану здоров'я, матеріальної забезпеченості, місця проживання);

- нова роль логопеда (дистанційно-інтерактивні форми роботи розширюють й оновлюють роль логопеда, що повинен координувати корекційно-розвитковий процес, постійно вдосконалювати підібраний матеріал, підвищувати творчу активність і кваліфікацію відповідно до нововведень й інновацій).

Зазначимо, що в логопедичній практиці дистанційні форми роботи опираються на інформаційно-комунікаційні технології. Під час дистанційної взаємодії забезпечується систематична й ефективна інтерактивність, причому не тільки між тими, хто навчає, і тими, кого навчають, але й останніх між собою. І, насамперед, ці форми роботи є дієвим засобом реалізації як просвітницької діяльності логопеда, так і логопедичного супроводу сім'ї, в якій виховується дитина з порушеннями мовлення, а також здатні суттєво підвищити результативність корекційно-розвиткового процесу.

Упровадження дистанційно-інтерактивних форм роботи надає можливість трансформувати традиційні підходи до представлення,

розповсюдження та обміну інформацією, використовуючи засоби масової інформації, новітні технічні, інформаційні, комп'ютерні, аудіовізуальні засоби, інтерактивні та інформаційно-комунікаційні технології.

Погоджуємось [1], що просвітницький напрямок логопедичного супроводу сім'ї – важлива складова діяльності логопеда. Інтерактивні форми просвітницької роботи в логопедичній практиці передбачають [3]: виступи на радіо та телебаченні; публікації у пресі; написання статей до різних друкованих видань; випуск друкованої продукції (листівки, пам'ятки, брошури); виставки логопедичної літератури; лекції; тренінги; семінари; майстер-класи; бесіди; консультації тощо.

Проте, зазначені заходи не передбачають достатньою мірою зворотного зв'язку з реципієнтами, у нашому випадку – з батьками дітей з порушеннями мовлення. Визначення можливостей та засобів для досягнення активної взаємодії логопеда з батьками і стало метою впровадження дистанційно-інтерактивних форм роботи. Пропонуємо для підтримки зворотного зв'язку логопеда з батьками зосередитись на використанні ІКТ. Вважаємо, що такий підхід сприятиме здійсненню контролю, координації та утримання його на необхідному рівні для підвищення ефективності логопедичного супроводу сімей.

У якості основних засобів ми обрали сучасні ІКТ, зокрема: тематичні сайти та блоги, електронну пошту, соціальні мережі, відеоконференції, онлайн-консультації, спілкування у месенджерах, форуми, sms-повідомлення.

Так, глобальна мережа Інтернет надає змогу батькам та громадськості самостійно долучатися до найрізноманітніших інформаційних джерел. Вони можуть за невеликий проміжок часу відвідати, наприклад, безліч спеціалізованих тематичних блогів, сайтів тощо, водночас знаходити потрібну інформацію, налагоджувати особисті контакти.

Електронна пошта дозволяє листуватися з логопедом, ставити запитання й одержувати на них відповіді, обговорювати поточні проблеми й організаційні моменти, зберігаючи конфіденційність спілкування.

Соціальні мережі покликані забезпечити батьків усіма можливими шляхами для комунікації та взаємодії один з одним та з логопедом – відео- та аудіо-файли, чати, зображення та ін.

Відеоконференції надають можливість декільком батькам чи представникам громадськості збиратись у призначену годину у віртуальному класі і працювати, практично, як на звичайному семінарі чи тренінгу, виконуючи завдання логопеда і ставлячи при цьому запитання. До того ж запитання, що ставлять логопеду, і відповіді на них доступні відразу всім відвідувачам віртуального класу.

За допомогою он-лайн консультацій можна ставити питання й

одержувати на них відповіді, обговорювати поточні проблеми. В залежності від налаштувань, питання та відповіді можуть бути доступні як всім відвідувачам консультативного он-лайн пункту, так і бути захищеними від перегляду налаштуваннями конфіденційності.

Спілкування у месенджерах (Whatsapp, Facebook Messenger, Viber) забезпечує постійний зв'язок з логопедом в режимі реального часу, в тому числі цілодобовий зворотний зв'язок, наприклад, шляхом коментування логопедом відеоматеріалів, записаних батьками під час занять удома.

Форум надає змогу батькам через надсилання повідомлень обговорювати певне питання, читати та відповідати на повідомлення інших учасників форуму. Також форум має в своїй структурі перелік тем, що робить його використання дуже зручним.

SMS-повідомлення створюють розширені можливості для інформування батьків за відсутності у них доступу до Інтернету.

Ураховуючи викладене, здійснення контролю та координації щодо підтримання зворотного зв'язку під час співпраці логопеда з батьками й громадськістю спонукали нас до впровадження дистанційно-інтерактивних форм роботи із застосуванням ІКТ, серед яких:

- авторський логопедичний сайт <https://www.logoclub.com.ua>, на якому розміщено та постійно оновлюється різноманітна інформація щодо мовної та мовленнєвої діяльності дитини: методичні поради, практичні рекомендації та весь комплекс необхідних логопедичних матеріалів, які можна використовувати для розвитку мовлення, попередження та подолання мовленнєвих порушень у дітей, ефективного логопедичного супроводу сімей, в яких виховуються діти з мовленнєвими порушеннями, а також для підвищення результативності корекційно-розвиткового процесу;

- он-лайн консультативний логопедичний пункт, що забезпечується застосуванням модуля «Написати нам» на сайті <https://www.logoclub.com.ua> для постійного он-лайн зв'язку з логопедом;

- електронна поштова скринька info@logoclub.com.ua для можливості конфіденційного спілкування з логопедом;

- електронна розсилка інформаційних матеріалів та сповіщень від логопеда, що реалізується за допомогою модуля для оформлення підписки на електронну розсилку АсуMailing Module на сайті <https://www.logoclub.com.ua>;

- он-лайн логопедичні завдання для роботи вдома, що забезпечує закріплення вмінь та навичок, сформованих під час корекційно-розвиткових логопедичних занять;

- офіційні представництва в соціальних мережах Facebook, Instagram, Google+, YouTube.

Висновки. Для підвищення ефективності логопедичного супроводу сімей реалії сучасного життя створюють потребу в розробці

та впровадженні прогресивних, інноваційних засобів, які відповідають вимогам сучасного освітнього процесу та тенденціям стрімкого розвитку науково-технічного прогресу, а також суттєво підвищують результативність корекційно-розвиткового процесу.

Отже, реалізація співпраці логопеда з батьками повинна відбуватись поетапно та передбачати цілеспрямоване, систематичне використання дистанційно-інтерактивних форм роботи із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. Результативність такої взаємодії детермінована керованим зворотнім зв'язком, завдяки якому підвищується ефективність логопедичного супроводу сімей та результативність корекційно-розвиткового процесу.

Бібліографія

1. Кисличенко В.А. Логопедичний супровід сім'ї, в якій виховується дитина з порушеннями мовлення. : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03 / В.А. Кисличенко. – К., 2011. – 20 с. **2. Король А.В.** Дистанційно-інтерактивні форми взаємодії логопеда з педагогами та батьками як умова підвищення результативності корекційно-розвиткового процесу / А.В. Король // Молодий вчений. – 2018. – № 5.2 (57.2), травень. – С. 54-57. **3. Король А.В.** Дистанційно-інтерактивні форми роботи як вид просвітницької діяльності вчителя-логопеда / А.В. Король // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Корекційна педагогіка і психологія. – Випуск 8 у 2 т. – Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006. – 2017. – С. 77-81. **4. Рібцун Ю.В.** (2011) Співпраця вчителя-логопеда з батьками : молодша логопедична група для дітей із ЗНМ. Дефектологія. Особлива дитина : навчання та виховання. pp. 33-37. ISSN 2312-2781

References

1. Kyslychenko V.A. Logopedichnui suprovid sim'i, v yakii vuhovuetsa dutuna z porushennamu movlenna. : avtoref.dis. ...kand.ped.nauk : 13.00.03 / V.A.Kyslychenko. - K., 2011. - 20 c. **2. Korol A.V.** Dystantsiino-interaktyvni formy vzaiemodii lohopeda z pedahohamy ta batkamy yak umova pidvyshchennia rezultatyvnosti korektsiino-rozvytkovoho protsesu / A.V. Korol // Molodyi vchenyi. – 2018. – № 5.2 (57.2), traven. – S. 54-57. **3. Korol A.V.** Dystantsiino-interaktyvni formy roboty yak vyd prosvitnytskoi diialnosti vchytelia-lohopeda / A.V. Korol // Visnyk Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohiiienka. Korektsiina pedahohika i psykholohiia. – Vypusk 8 u 2 t. – Kamianets-Podilskyi: PP Medobory-2006. – 2017. – S. 77-81. **4. Ribtsun Yu.V.** (2011) Spivpratsia vchytelia-lohopeda z batkamy : molodsha lohopedychna hrupa dlia ditei iz ZNM Defektolohiia. Osoblyva dytyna : navchannia ta vykhovannia. S. 33-37. ISSN 2312-278.

Received 02.03.2019

Accepted 02.04.2019